

Б. С. Патона з особового архівного фонду вченого в ІА НБУВ. Провідний редактор відділу археографії ІА НБУВ **І. В. Кучеренко** привернув увагу присутніх цікавими фактами з біографії та наукової діяльності біохіміка, члена-кореспондента Академії Наук УРСР Давида Фердмана, встановленими за результатами аналізу листування, що відклалося в ІА НБУВ.

Учасниками секційного засідання було окреслено та обговорено ключові зміни, яких зазнала архівна справа в результаті збройної агресії Росії проти України, передусім зміщення акцентів роботи архівів на забезпечення збереженості фондів. Наголошувалось на необхідності прискорення темпів цифровізації архівних фондів з метою створення користувачам безпечних і зручних умов доступу до документів. Вказувалось на зростання ролі архівістів у відборі, фіксації об'єктів індивідуальної та колективної пам'яті українців, українського суспільства, що мають бути збережені у складі Національного архівного фонду як свідчення російсько-української війни. Було визначено ключові напрями роботи архівної галузі з урахуванням повоєнних потреб і перспектив.

Лідія Яременко,

директорка Інституту архівознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця,
заслужена працівниця культури України

Оксана Січова,

завідувачка відділу архівознавства і документознавства
Інституту архівознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка історичних наук

Олена Загорецька,

старша наукова співробітниця відділу архівознавства і документознавства
Інституту архівознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця

Музична культура і музичні фонди бібліотек та архівів в умовах сьогодення: до 100-річчя журналу «Музика»

Засідання секції «Музична культура і музичні фонди бібліотек та архівів в умовах сьогодення: до 100-річчя журналу "Музика"» відбулося у рамках щорічної Міжнародної наукової конференції Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського «Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек» 4 жовтня 2023 р. у приміщенні читальної зали відділу музичних фондів Інституту книгознавства НБУВ. Формат роботи секції, відповідно до умов і обставин сьогодення, мав змішану форму – звичну, оскільки частина науковців була присутня на заході особисто, а частина – онлайн, на базі цифрової платформи Zoom.

У засіданні взяли участь фахівці у галузі бібліотекознавства, архівознавства, музикознавства, музичного джерелознавства, кіномистецтва, бібліографії, історії та культурології, музейної справи. Загалом – 41 учасник-доповідач, двадцять із них приєдналися до цифрової платформи Zoom. Слухачами і доповідачами були редакційні працівники журналу «Музика», викладачі Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (далі НМАУ), студенти й викладачі Ніжинського педагогічного університету імені Миколи Гоголя, науковці Інституту проблем реєстрації інформації НАН України, співробітники відділу музичних фондів Інституту книгознавства НБУВ (далі ВМФ НБУВ).

На обговорення було винесено 35 доповідей, в яких порушувалися питання історії та сучасного функціонування часопису «Музика», проблеми музичної культури України та зарубіжжя, збереження музичних фондів бібліотек, їх популяризації у світі. Репрезентувалися результати досліджень джерел вітчизняного музичного мистецтва, мистецької спадщини української діаспори, атрибуції музичних пам'яток українського музичного мистецтва, зокрема тих, що за історичними обставинами

зберігаються в країнах Європейського Союзу, а також аудіовізуальних документів, українського пісенного фольклору, історії українського нотодрукування, міжнародних культурних зав'язків.

Завідувачка відділу музичних фондів Інституту книгознавства НБУВ, кандидатка мистецтвознавства **Л. В. Івченко** привітала доповідачів і слухачів музичної секції, які знайшли час і взяли участь у конференції. Доповідачка сфокусувала увагу присутніх на двох важливих заходах, спеціально підготовлених і представлених ВМФ НБУВ – виставці примірників журналу «Музика» (від 1923 р. і до сьогодні) у вестибюлі бібліотеки по вул. Володимирській 62 та презентованій на сайті Бібліотеки повнотекстовій електронній колекції «Українська музична періодика», підготовленої співробітниками відділу музичних фондів та відділу інформаційно-комунікаційних технологій НБУВ (<http://irbis-nbuv.gov.ua/dlib/coll/col0001497>). Л.В.Івченко поінформувала аудиторію про підтримку українських бібліотек закордонними колегами з Міжнародної асоціації музичних бібліотек (IAML), про безкоштовну передачу для користувачів відділу музичних фондів трьох баз даних проекту «Міжнародний каталог музичної літератури» (RILM):

- *RILM Abstracts of Music Literature* – Статті про музику (на сьогодні це 1583647 записів – <https://www.rilm.org/abstracts/>)

- *RILM Music Encyclopedias* – Музичні енциклопедії (65 назв енциклопедій з 1775 по 2023 р., 337176 записів – <https://www.rilm.org/encyclopedias/>)

- *MGG Online (Die Musik in Geschichte und Gegenwart (1994–2008))* – (<https://www.rilm.org/mgg-online/>).

Старша наукова співробітниця відділу музичних фондів Інституту книгознавства НБУВ, кандидатка мистецтвознавства **Л. Г. Руденко** у своєму виступі наголосила на необхідності та суспільній значущості цифрової трансформації пам'яток музичної культури, на актуальності питань, що стосуються інноваційного розвитку наукових бібліотек. Подякувала Збройним силам України за можливість проводити наукові заходи, організувати виробничий процес, задовольняти інформаційні потреби користувачів.

Головний редактор журналу «Музика», заслужений журналіст України, член Національної спілки письменників України, лауреат Президентської премії «Українська книжка року 2016», кандидат мистецтвознавства **В. П. Корнійчук** виголосив доповідь: «Як зберегти і примножити життя часопису "Музика"». Він відзначив важливість часопису «Музика» для розвитку та функціонування української музикознавчої науки, наголосив, що існування журналу і як друкованого видання, і як електронного ресурсу позитивно позначилося на історії української культури. На сторінках часопису за всі ці роки порушувалися різноманітні питання, друкувалися праці науковців, які стосувалися не лише їх особистих наукових досягнень, а й різних мистецьких подій: концертів, фестивалів, літературно-музичних вечорів, які проводилися у різних кутках України.

Тему історії створення та функціонування часопису «Музика» продовжили завідувачка кафедри музично-теоретичних дисциплін Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтва, редакторка відділу журналу «Музика» 2007–2009 рр., заступниця головної редакторки журналу «Музика» 2012–2015 рр., кандидатка мистецтвознавства **Ю. М. Пальцевич** і головна редакторка інтернет-видань журналу «Музика» та «Українська музична газета», членкиня Національної спілки композиторів України **О. А. Голинська**. У їх доповідях: «Журнал "Музика" у перше десятиліття існування (1923–1931)» і «Концепція журналу "Музика" в період з 2009-го по 2015 рік» йшлося про існування часопису у XX – XXI ст., про численні проблеми, які виникали в процесі його функціонування. Було репрезентовано низку дизайнерських проєктів, які реалізовувалися задля удосконалення журналу, його популяризації на теренах української та світової музикознавчої науки.

Професорка Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника (м. Івано-Франківськ), докторка мистецтвознавства **Г. В. Карась** спілкувалася з учасниками секції онлайн. Дослідниця у доповіді «Недочитана партитура життя Олександра Козаренка: спогади друзів і колег: на присвяту 60-річчю ювілею митця» ознайомила слухачів з виданням, упорядкованим та виданим з її ініціативи і присвяченим творчості легендарного виконавця, вченого, композитора XX–XXI ст. Олександра Козаренка. Життєвий і творчий шлях О. Козаренка, наголосила доповідачка, збагатили українське музичне мистецтво, мистецтвознавство, виконавство та українську культуру, що є край важливими для сьогодні, а також для майбутнього Української держави.

Про історію створення та функціонування Українського Вільного Університету в Мюнхені (Німеччина), наявність у цьому закладі освіти архівних документів, унікальних культурних пам'яток, що стосуються українського мистецтва та культури, йшлося у доповіді «Дослідження музичної спадщини архіву Українського Вільного Університету: історія» професорки Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника (м. Івано-Франківськ, Україна), докторки мистецтвознавства **В. Г. Дутчак** і архіваріуса, магістра мистецтв Українського Вільного Університету в Мюнхені, доктора філософії **Р. І. Касьяненка**. Фахівці представили аналіз музичних вимірів документів Архіву Українського Вільного Університету, окреслили основні напрями роботи архіву: наукові дослідження (дисертації); ноти (партитури, збірники, підручники), аудіоколекції тощо. Закцентували увагу на співпраці Українського Вільного Університету з Прикарпатським національним університетом імені В. Стефаника в Івано-Франківську.

Окремий напрям роботи секції становили доповіді, присвячені дослідженням музичної спадщини видатних українських композиторів XVII–XX ст.: партесної творчості анонімних композиторів, музичної спадщини Максима Березовського, Артемія Веделя, Якова Яциневича, Михайла Вериківського, Віктора Косенка.

З підвищеним інтересом учасники і слухачі секції сприйняли спільну доповідь завідувачки відділу музичних фондів Інституту книгознавства НБУВ **Л. В. Івченко** і докторки гуманістичних наук у галузі мистецтвознавства Спільки польських музикантів-артистів **О. В. Шкурган** «Музичні джерела з "Матице Српска": продовжуючи дослідження Н. О. Герасимової-Персидської». Дослідниці переконливо довели, що рукописи з українськими партесними творами у бібліотеці «Матице Српска» (Нові Сад, Сербія) походять з бібліотеки Кирила Розумовського, гетьмана Лівобережної України у 1750–1764 рр., фактично останнього гетьмана нашої держави.

Колективній монографії про видатного українського композитора Максима Березовського присвятила свій виступ професорка Львівської національної академії імені Миколи Лисенка, докторка мистецтвознавства **О. А. Шуміліна**, укладач, автор, ініціатор та редактор книги. Завдяки її невтомній праці у 2022 р. побачило світ наукове видання «Максиму Березовському присвячується». Доповідачка відзначила, що це перша наукова праця, в якій зібрано розвідки українських музикознавців, присвячені творчому доробку М. Березовського. Вона репрезентує М. Березовського саме як українського композитора і справедливо повертає його ім'я на історичну батьківщину.

Вельми цікаву тему «Таємниця Літургії До мажор» розкрила професорка кафедри історії української музики та музичної фольклористики НМАУ, докторка мистецтвознавства **Т. В. Гусарчук**. Її доповідь була присвячена донедавна невиконуваний та відомий лише з наукових праць літургії До мажор легендарного українського композитора Артемія Веделя. На підставі ґрунтовного музикознавчого аналізу творів А. Веделя дослідниця репрезентувала присутнім історію його маловідомого твору – Літургію св. Іоанна Золотоустого До мажор. Звернула увагу на питання, пов'язані зі створенням цього твору та його функціонуванням, відзначила специфіку побудови циклу та стилістики літургії. Доповідачка провела порівняльний аналіз з іншим твором композитора цього жанру – Літургією Мі-бемоль мажор. Висловила міркування щодо нез'ясованих питань джерелознавчого змісту, виокремила особливості прем'єрного виконання твору, яке відбулося у червні 2023 р. в Успенському соборі нині вже Української Києво-Печерської лаври.

Незвичною для конференційних засідань виявилася спільна доповідь професорки кафедри спеціального фортепіано НМАУ, докторки мистецтвознавства **К. Шамаєвої** і доцентки кафедри історії української музики та музичної фольклористики НМАУ, кандидатки мистецтвознавства **О. Ю. Волосатих**, присвячена циклу «24 дитячі п'єси», написаному видатним українським композитором Віктором Косенком. Дослідниці оприлюднили маловідомі факти стосовно створення циклу, виокремили його особливості. Розкрили унікальність циклу, який є важливим чинником виховання майбутніх піаністів. На завершення К. Шамаєва і О. Волосатих репрезентували окремі частини з циклу «24 дитячі п'єси» В. Косенка. На старовинному роялі, що зберігається у читальній залі відділу музичних фондів Інституту книгознавства НБУВ їх виконали учні музичної школи імені Миколи Лисенка, що функціонує при НМАУ, Надія і Анна Шахови.

Актуальні питання порушила у своїй доповіді «Невідомі автографи Миколи Віталійовича Лисенка з Архівних наукових фондів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України» старша наукова співробітниця Інституту мистецтвознав-

ства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України, кандидатка мистецтвознавства **В. В. Кузик**. Вона зосередила увагу на невідомих документальних матеріалах, що розкривають життя та діяльність легендарного українського композитора Миколи Лисенка. Вперше були репрезентовані рукописи М. Лисенка за 1874–1879 рр., які стосуються його вивчення оркестровки, фольклорних заміток, програм для народних шкіл, викладання фортепіано для приватних уроків.

На завершення В. В. Кузик продовжила свою традиційну місію збагачувати музичний фонд Бібліотеки новими цікавими виданнями. На цей раз ВМФ НБУВ вона подарувала книгу Дмитра Ревуцького «Живе слово», яка нещодавно вийшла з друку, а також наукові праці, що висвітлюють творчу діяльність та спадщину Миколи Леонтовича.

Інформативністю та змістовністю вирізнялася доповідь «Архів М. Антоновича як культурна пам'ять: композитор Іван Вовк», яку виголосила професорка кафедри музичної медієвістики та україністики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка, докторка мистецтвознавства **У. Б. Граб**. Спираючись на матеріали з архіву М. Антоновича, вона розповіла про невідомі факти життя та діяльності призабутого українського композитора Івана Вовка, якому судилося жити і працювати на чужині і там гідно репрезентувати українську культуру. Порухені питання є актуальними і сьогодні, коли Україна перебуває у стані жорстокої війни і такої ж жорстокої російської культурної експансії. Постать композитора Івана Вовка, на переконання доповідачки, безумовно, увійде в українські енциклопедичні та наукові видання, а його музична спадщина потрапить у поле зору українських дослідників-музикознавців.

Доповідь аспірантки Національного університету імені Тараса Шевченка, старшої наукової співробітниці відділу ретроспективної бібліографії Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова» **А. С. Хайло** була присвячена комп'ютерним іграм, в яких використовуються різні музичні інструменти. Головну увагу авторка зосередила на дослідженні, репрезентації та відтворенні музичних інструментів у світі серії відеоігор «*The Elder Scrolls*». Подала короткий опис реальних музичних інструментів, котрі перенесені в ігри або стали прототипами музичних інструментів, наявних в іграх.

Професорка кафедри історії української музики та музичної фольклористики НМАУ, кандидатка мистецтвознавства **О. Г. Таранченко** у своїй доповіді «Анатолій Буцький. Етапи становлення (джерелознавчий аспект)» дослідила постать талановитого музиканта Анатолія Буцького, розкрила його внесок у розвиток модерної музичної культури України 1910–1920-х рр. Було наголошено на багатовекторності універсальної особистості композитора, музикознавця, віртуозного піаніста, педагога, одного з організаторів нової системи національної музичної освіти.

Актуально виявилася доповідь доцентки кафедри музичної педагогіки та хореографії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидатки мистецтвознавства **О. А. Кавунник** «Мистецькі культуротворення Володимира Корнійчука в сьогоденні журналу "Музика"». У контексті 100-річного ювілею журналу «Музика» доповідачка розкрила значення різножанрової діяльності головного редактора часопису В. Корнійчука. Наголосила на увазі митця до авторів статей з регіонів країни, охарактеризувала багатоаспектність журнальних публікацій про видатних акторів, музикантів, діяльність хореографічних, хорових, оркестрових колективів, про концертно-фестивальне життя України.

Про музичне життя славного українського міста Глухів, прославленого завдяки знаменитій Глухівській музичній школі, а головне завдяки діяльності вихідців з Глухова, видатних українських митців Максима Березовського і Дмитра Бортнянського, розповіла у своєму виступі «Драматургія становлення педагогічної освіти в Глухові» директорка Глухівської школи мистецтв імені Максима Березовського, аспірантка кафедри історії української музики та музичної фольклористики НМАУ **А. М. Мироненко**. Вона повідомила про цікаві факти історії та розвитку музичного життя міста, а також про реалізацію мистецьких та педагогічних проєктів задля популяризації української культури та виховання молоді.

Дослідник історії музичного мистецтва кримських етносів **І. К. Ходжаніязов** у доповіді «Матеріали для дослідження кримської традиційної музики в архівах та бібліотечних колекціях» повідомив про наявність музичної спадщини кримськотатарського та інших народів Криму (ромей, урумів, вірмен та ін.) у різних архівах та бібліотеках світу. Наголосив на нагальній необхідності їх ґрунтовного дослідження та вивчення задля відновлення історичної справедливості.

На важливості функціонування та збереження культурних цінностей зосередилась у своєму виступі професорка Національного університету імені Б. Грінченка, кандидатка мистецтвознавства, народна артистка України **Н. С. Свириденко**. Її доповідь була присвячена пам'яткам, що зберігаються у найбільшому нотосховищі України – відділі музичних фондів Інституту книгознавства НБУВ. На завершення свого виступу Н. Свириденко подарувала відділу унікальні видання, підготовлені нею за документами, що зберігаються саме у фондах НБУВ.

Доповіді учасників, які з певних причин не змогли бути присутніми, хоча би онлайн, або не виступили за браком часу – викладені у тезах, опублікованих на сайті НБУВ.

Загалом робота секції та постконференційне спілкування пройшли в теплій, дружній атмосфері продуктивного діалогу, плідного обміну думками. Всі учасники відзначили необхідність подальшої співпраці, комунікації, створення спільних проєктів, побажали бібліотекам, архівам сил, насаги, гідного фінансування для збереження та достойного представлення фондів у цифровому форматі на сайтах бібліотек, аби максимально повно задовольняти інформаційні потреби як фізично присутніх, так в віддалених користувачів, а також якомога ширше репрезентувати українське національне надбання у світі.

Лариса Івченко,
завідувачка відділу музичних фондів
Інституту книгознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
членкиня Національної спілки композиторів України,
кандидатка мистецтвознавства

Людмила Руденко,
старша наукова співробітниця відділу музичних фондів
Інституту книгознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка мистецтвознавства

Преса в контексті бібліотекознавчих, бібліографознавчих та джерелознавчих досліджень

5 жовтня 2023 р. у рамках Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек» відбулося засідання секції «Преса в контексті бібліотекознавчих, бібліографознавчих та джерелознавчих досліджень». Захід проходив у змішаному форматі (офлайн/онлайн у режимі відеоконференції на платформі Zoom).

До роботи секції долучилися провідні фахівці Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника (ЛННБ України ім. В. Стефаника), Президії Національної академії наук (НАН) України, Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київського національного університету будівництва і архітектури, Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова», Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка, педагогічного фахового коледжу Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії, Національної історичної бібліотеки України, Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (НБУВ). Обговорювалося широке коло питань, пов'язаних з подальшим розвитком пресознавчих досліджень.

З вітальним словом до учасників зібрання звернулася завідувачка відділу пресознавства НБУВ, докторка історичних наук **О. А. Вакульчук**, яка окреслила коло питань, винесених на обговорення, представила учасників, визначила регламент засідання.

Заступниця генерального директора ЛННБ України ім. В. Стефаника з наукової роботи, директорка НДІ пресознавства ЛННБ України ім. В. Стефаника, докторка наук із соціальних комунікацій **Л. В. Сніцарчук** у своєму виступі «Сучасні пресознавчі дослідження працівників українських бібліотек: видавничі проєкти» доповіла про роботу НДІ пресознавства, проаналізувала сучасний стан і окреслила перспективи пресознавчих досліджень у наукових бібліотеках України, зупинилася на досягненнях вітчизняних пресознавців, зокрема у сфері реалізації видавничих проєктів. Допові-